GNÉ

05

Cén dóigh a ndéanaimid é?

National Youth Council of Ireland

GNÉ
05

Cén dóigh a ndéanaimid é?

I nGné 5, tugtar eolas do na rannpháirtithe faoi na praiticiúlachtaí lena mbaineann agus na scileanna a theastaíonn chun obair dheonach a dhéanamh i gclub/ngrúpa óige.

Torthaí Foghlama

Maidir leis na rannpháirtithe:

- Faigheann siad tuiscint ar choincheap rannpháirtíocht na n-óg
- Déanfaidh siad iniúchadh ar stíleanna agus scileanna ceannaireachta cuí agus iad ag obair go díreach le daoine óga
- Déanfaidh siad iniúchadh ar chuir chuige maidir le pleanáil bhunúsach clár
- Gheobhaidh siad leideanna ar obair ghrúpa
- Scrúdóidh siad na príomhghnéithe i measúnú riosca
- Beidh siad ar an eolas faoin tábhacht a bhaineann le scileanna cumarsáide éifeachtacha agus obair foirne
- Beidh siad ar an eolas faoi conas conradh grúpa a fhorbairt le daoine óga
- Aithneoidh siad conas freagairt d'iompraíocht dhúshlánach
- Déanfaidh siad iniúchadh ar choincheap na bulaíochta agus ar straitéisí chun í a chosc agus idirghabháil a dhéanamh.

Bileog Eolais 5.1

Rannpháirtíocht na nÓg

Sainmhínítear rannpháirtíocht leanaí agus daoine óga i gcinnteoireacht mar ‘an próiseas trína mbíonn páirt ghníomhach agus fíorthionchar ag leanaí agus daoine óga i gcinnteoireacht maidir le cúrsaí a théann i gcion ar a saol, go díreach agus go hindíreach araon’. Tá an sainmhíniú sin ag teacht le hAirteagal 12 de Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe um Chearta an Linbh (UNCRC) agus le hAirteagal 24 de Chairt um Chearta Bunúsacha an Aontais.

D'fhorbair an tOllamh Laura Lundy samhail rannpháirtíochta atá bunaithe ar an UNCRC agus atá dírithe ar chur chuige bunaithe ar chearta maidir le leanaí agus daoine óga a bheith páirteach i gcinnteoireacht.

Samhail Lundy

Leis an tsamhail sin, soláthraítear bealach chun cuidiú le hAirteagal 12 den UNCRC a choincheapú. Díríonn sí ar cheithre ghné ar leith, cé go bhfuil nasc eatarthu. Tá na ceithre ghné in ord croineolaíoch réasúnach.

Spás

Ní mór deiseanna sábháilte, cuimsitheacha a thabhairt do leanaí agus do dhaoine óga lena dtuairimí a chumadh agus a chur in iúl

Guth

Ní mór cuidiú le leanaí agus le daoine óga lena dtuairimí a chur in iúl

Spriocphobal

Ní mór éisteacht leis na tuairimí

Tionchar

Ní mór beart a dhéanamh de réir a dtuairimí, de réir mar is cuí

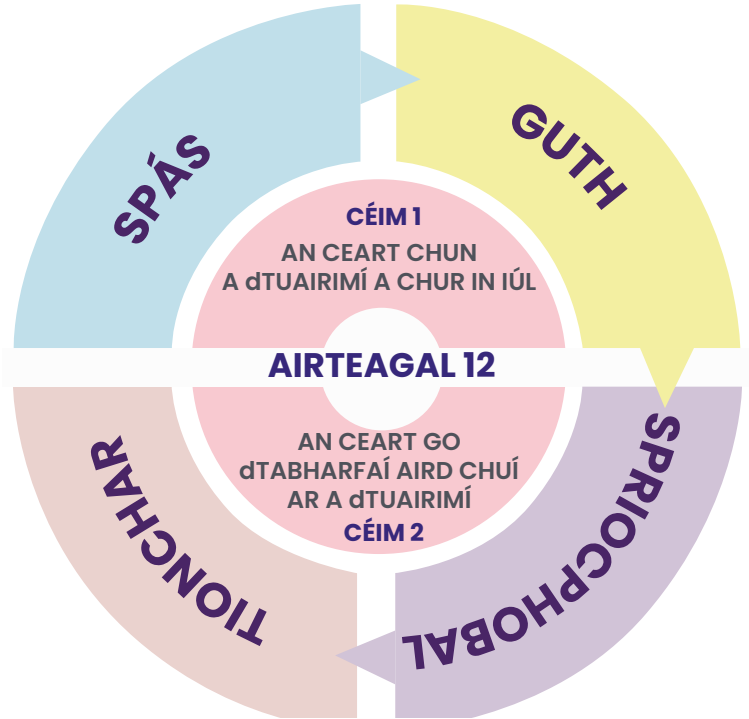

Plean Gníomhaíochta 2024-2028

Is é Rannpháirtíocht Leanaí agus Daoine Óga i gCinnteoireacht: Plean Gníomhaíochta 2024-2028 an dara plean náisiúnta chun tacú le leanaí agus daoine óga chun páirt a ghlacadh i gcinnteoireacht:

https://www.gov.ie/en/publication/25fcf-participation-of-children-and-young-people-in-decision-making-action-plan-2024-2028/

Acmhainn Úsáideach

Féach ar an bhFíseán -

Modúl 2 - Rannpháirtíocht na nÓg agus Foghlaim Neamhfhoirmiúil - YouthWorkAndYou.org

Bileog Eolais 5.2

Cad a bhaineann agus nach mbaineann le Rannpháirtíocht

Cad a bhaineann léi

I ngníomh, ba cheart go mbeadh leanaí agus daoine óga páirteach i gcinnteoireacht i spásanna agus i gcásanna laethúla amhail timpeallachtaí luathfhoghlama agus cúraim, seomraí ranga, ospidéil agus clubanna chomh maith le forbairtí straitéiseacha, amhail beartais, cláir, seirbhísí, reachtaíocht agus taighde. Trí rannpháirtíocht leanaí i gcinnteoireacht a éascú, aithnítear a stádas mar shealbhóirí ceart agus dearbhaítear gur 'saoránaigh an lae inniu' iad seachas 'créatúir atá ag teacht chun bheith'. Tá saineolas suntasach ag daoine fásta faoi shaol leanaí agus daoine óga chomh maith, ach ní bhíonn a fhios acu i gcónaí conas a mhothaíonn leanaí, cad a cheapann siad nó cad is mian leo. Dá réir sin, tá sé tábhachtach do chinnteoirí fásta éisteacht le leanaí agus daoine óga agus aird chuí a thabhairt ar a dtuairimí.

Cad nach mbaineann léi

Tá roinnt míthuiscintí ann faoi rannpháirtíocht leanaí agus daoine óga, agus d'fhéadfaí srian a chur ar a rannpháirtíocht i gcinnteoireacht mar gheall ar roinnt acu. Le soiléiriú a thabhairt, ní hionann rannpháirtíocht leanaí agus daoine óga i gcinnteoireacht agus:

- Cumhacht a thabhairt do leanaí agus do dhaoine óga. Baineann sé le daoine fásta ag déanamh cinntí ar bhealaí lena gcuirtear leanaí agus daoine óga san áireamh a mhéid is féidir

- Ag creidiúint gurb iad leanaí agus daoine óga na saineolaithe amháin ar a saol féin – bíonn saineolas ag daoine fásta i saol leanaí agus daoine óga chomh maith agus is é an saineolas comhcheangailte sin a chuideoidh linn cinntí níos fearr a dhéanamh.
- Ligeann do leanaí agus do dhaoine óga rudaí a dhéanamh atá díobhálach nó contúirteach nó a sháraíonn a gcearta eile.

Má thugtar aird chuí ar thuairimí leanaí agus daoine óga, ní gá go gciallaíonn sé sin go dtugtar an méid a theastaíonn ó leanaí agus ó dhaoine óga dóibh i gcónaí. Bealach éifeachtach chun aird chuí a thabhairt ar thuairimí leanaí agus daoine óga is ea eolas a thabhairt dóibh a chuideoidh leo teacht ar sheasamh soiléir, meas a thabhairt ar a bhfuil uathu agus aitheantas a thabhairt dóibh, agus an cinneadh/na cinntí is sábháilte, is réadúla agus is fearr a phlé leo. Tá sé tábhachtach a bheith trédhearcach agus tú ag míniú cad is féidir a dhéanamh agus cad nach féidir a dhéanamh agus na cúiseanna a ndéantar cinntí.

Foinse

https://hubnanog.ie/wp-content/uploads/2023/06/5587-Child-Participation-Framework_report_LR_FINAL_Rev.pdf

Acmhainní Úsáideacha

https://hubnanog.ie/hear-our-voices/

https://hubnanog.ie/resources/toolkit-guidance/?_sft_post_tag=toolkits

Bileog Eolais 5.3

Cáilíochtaí i gCeannaireacht

Is iad seo a leanas na cáilíochtaí a bhaineann le ceannaire maith i gclub/ngrúpa óige:

- Cumarsáidí agus éisteoir maith
- Dearcadh dearfach i leith daoine óga
- Cruthaitheach agus réiteoir fadhbanna
- Foighneach agus cineálta
- Duine iontaofa ar féidir brath air/uirthi
- Comhsheasmhach
- Dóchasach
- Eagraithe
- Fuinniúil
- Solúbtha

Bileog Eolais 5.4

Stíleanna Ceannaireachta

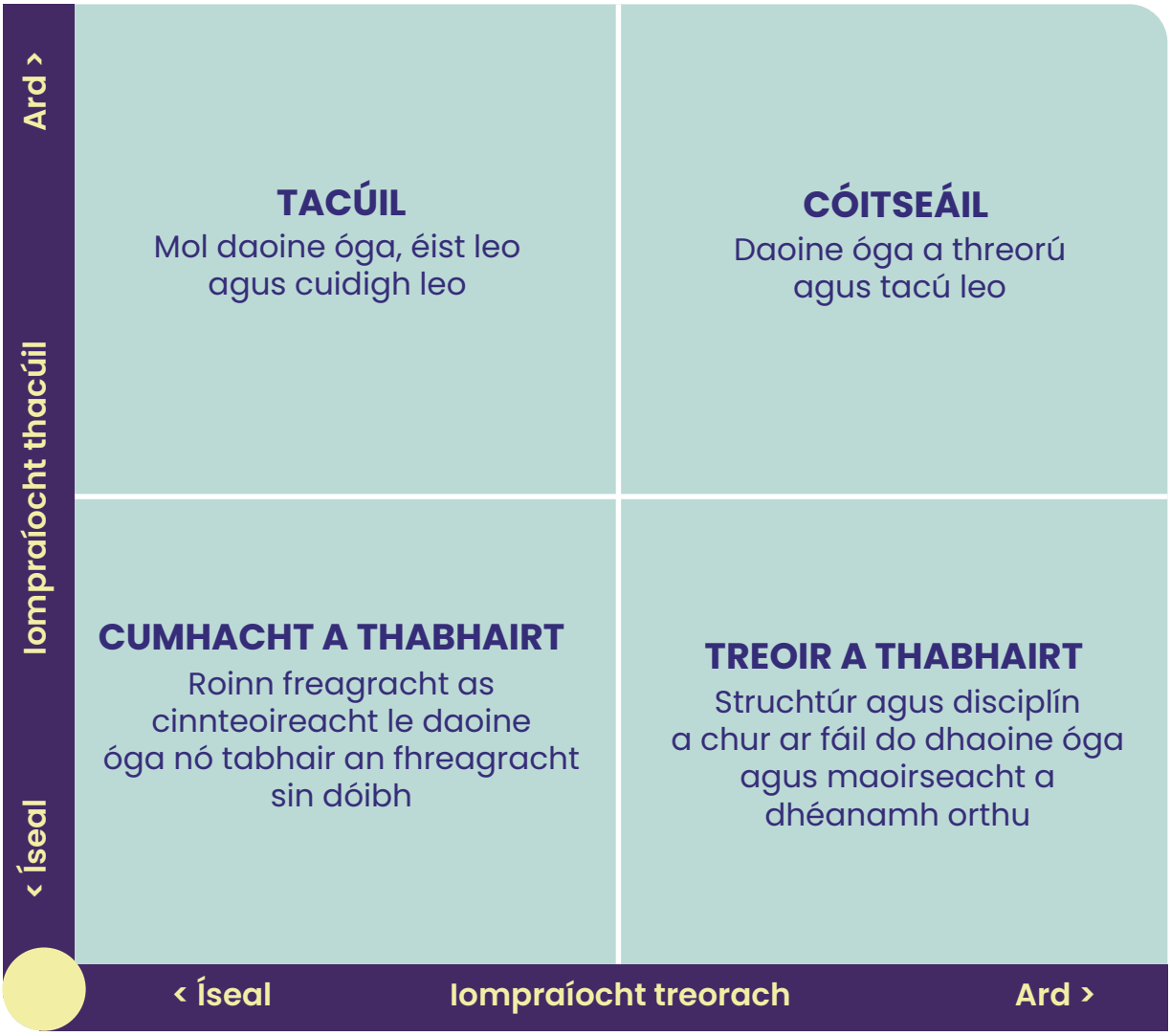

Bileog Eolais 5.5

Pleanáil Cláir

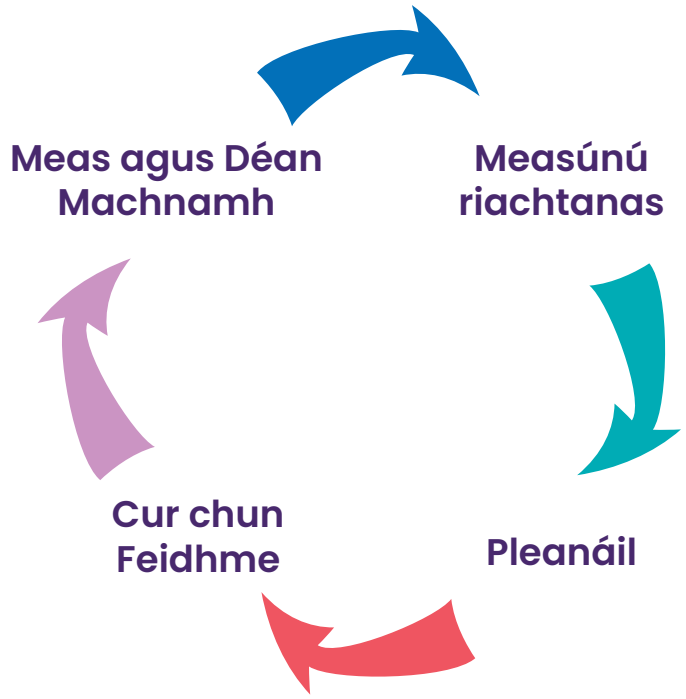

Measúnú Riachtanas

Déanann daoine óga agus ceannairí, ag obair le chéile, measúnú riachtanas ina gcuirtear riachtanais agus leasanna na ndaoine óga san áireamh. Cuir san áireamh an aois, an inscne, an timpeallacht gheografach, na saincheisteanna a mbíonn tionchar acu orthu, srl. Tá roinnt modheolaíochtaí éagsúla ann chun measúnú riachtanas a dhéanamh, lena n-áirítear plé neamhfhoirmiúil chun ceist a chur faoi riachtanais agus leasanna, nó grúpaí fócais níos foirmiúla ina gcuirtear líon beag ceisteanna ar na daoine óga. D'fhéadfaí ceistneoirí gairide, SurveyMonkey nó boscaí moltaí a úsáid freisin.

Pleanáil

Cinneadh a dhéanamh maidir leis na riachtanais/leasanna tosaíochta agus teacht ar chomhaontú maidir le haidhmeanna agus cuspóirí an chláir. Clár a dhearadh a fhreastalaíonn ar na leasanna/riachtanais sin,

agus a chuireann san áireamh na hacmhainní agus an acmhainn atá ar fáil don ghrúpa. Go bunúsach, baineann sé sin le cé, cad, cathain agus conas clár a eagrú a aithint.

Cur chun Feidhme

Cuir an plean i ngníomh, agus déan monatóireacht ar an dul chun cinn de réir mar a fhorbraíonn sé. Cinntigh go mbeidh daoine óga i gcroílár an phróisis i gcónaí.

Meas agus Déan Machnamh

Tagann ceannairí agus daoine óga le chéile agus sainaithníonn siad an méid atá foghlamtha ón eispéireas, is é sin, cad a d'oibrigh, cad nár oibrigh agus cad a d'fhéadfaí a dhéanamh ar bhealach difriúil. Tá sé tábhachtach go gcuideofaí le daoine óga chun machnamh a dhéanamh ar a gcuid eispéireas. Tá a mbealaí féin ag eagraíochtaí chun é sin a dhéanamh, lena n-áirítear grúpaí plé, ceistneoirí, SurveyMonkey, réimse aghaidheanna, srl.

Tá coincheap rannpháirtíocht na hóige ríthábhachtach ar fud an phróisis.

Cuimhnigh, go bhféadfadh torthaí gan choinne a bheith mar thoradh ar an eispéireas in obair óige, rud a d'fhéadfadh tarlú gan fhios mura dtarraingítear aird orthu. Fiú i gcás nach mbeadh na cuspóirí bainte amach fós, is féidir leis an gceacht bonn eolais a chur faoi obair amach anseo.

Cé gur cheart go mbeadh cláir oibre óige taitneamhach agus suimiúil do dhaoine óga, tá sé tábhachtach go dtuigfeadh na ceannairí go bhfuil an cur chuige agus na luachanna a thugann na ceannairí don chlár chomh tábhachtach céanna leis an gclár féin. 'Tá an dóigh a ndéanann tú é chomh tábhachtach céanna leis an rud a dhéanann tú'

Ceisteanna Tábhachtacha do Chláir

Cinntigh go bhfuil daoine óga i gcroílár an phróisis pleanála agus cinnteoireachta clár

- Bí cruthaitheach / taiscéalaíoch / nuálach
- Bí réalaíoch - cad is féidir a bhaint amach?
- Smaoinigh ar na hacmhainní atá ar fáil (daoine, am, cistí, spás, acmhainn)
- Aithin cad atá ag obair agus nach bhfuil ag obair
- Bain úsáid as an gceacht seo chun oiriúnú

Acmhainn Úsáideach

An Pacáiste Gníomhaíochta 'Feel Good'. Obair d'Ógra Éireann.

https://www.youthworkireland.ie/wp-content/uploads/2022/04/The-Feel-Good-Activity-Pack-Online-Version.pdf

Bileog Eolais 5.6

Roinnt Samplaí de Chláir

Is féidir cláir oibre óige a reáchtáil i réimse timpeallachtaí, ag baint úsáid as modheolaíochtaí agus acmhainní éagsúla, mar shampla:

- Cruthaitheacht agus Ealaíona na hÓige
- Obair bunaithe ar shaincheisteanna
- Obair Óige Dhomhanda
- Forbairt phearsanta
- Gníomhaíochas sóisialta
- Comhpháirteachas poiblí
- Topaicí sláinte agus cur chun cinn na sláinte
- Forbairt phearsanta
- Obair óige dhigiteach
- Spioradálta
- Oideachas allamuigh
- Obair le pobail shonracha daoine óga, m.sh. LADTAI+, daoine óga faoi mhíchumas, Taistealaithe óga, daoine óga ó phobail nua
- Imeachtaí pobail
- Turais lae agus turais chónaithe

Agus go leor eile

Bileog Eolais 5.7

Leideanna d'Obair Ghrúpa

Agus gníomhaíochtaí á reáchtáil le daoine óga, tá sé tábhachtach réimse scileanna agus modheolaíochtaí oibre grúpa a úsáid.

Leideanna maidir le Tobsmaointeoireacht

Is é cuspóir seisiúin tobsmaointeoireachta an oiread smaointe agus is féidir a ghiniúint faoi ábhar ar leith. Is é seo cás amháin ina bhfuil cainníocht níos fearr ná cáilíocht. Ar ndóigh, níor cheart go mbeadh na smaointe neamhábhartha, ach den chuid is mó, ní mheasfar go mbeidh smaoineamh ar bith ró-amaideach nó ródheacair chun críocha tobsmaointeoireachta.

Seo roinnt treoirlínte:

1. Sainmhínigh an topaic don tobsmaointeoireacht go soiléir. Ionas go mbeidh an seisiún spraíúil agus táirgiúil, ní mór duit a chinntiú go mbeidh tuiscint shoiléir ag gach duine ar na rudaí a mbeidh siad ag giniúint smaointe fúthu.
2. Is maith an smaoineamh é roinnt rialacha bunúsacha a leagan síos, mar shampla:
   - Tá fáilte roimh gach smaoineamh
   - Gan aon cháineadh ná aiseolas diúltach faoi smaointe a chuirfear chun cinn
   - Tá fáilte roimh gach ceist
3. Is féidir smaointe a thaifeadadh ar chlár bán nó ar smeach-chairt – ní mór don cheannaire scríobh go soiléir – ní gá gach focal a thaifeadadh – ach na príomhsmaointe a ghabháil.
4. Ansin déan athbhreithniú ar na príomhsmaointe leis an ngrúpa, agus déan plé ar a bhfuil ábhartha agus réalaíoch agus déan roinnt cinntí i gcomhpháirtíocht leis na daoine

óga faoi na rudaí a thabharfar chun cinn ón seisiún tobsmaointeoireachta.

5. Ag deireadh aon seisiúin, sábháil am le haghaidh plé deiridh. Ba chóir go mbeadh sé mar aidhm agat clabhsúr a chur le gach rud a pléadh. Is féidir leat athbhreithniú a dhéanamh ar a ndearnadh agus aird a tharraingt ar aon smaointe tosaigh a comhaontaíodh. Ansin ba chóir duit achoimre a dhéanamh ar na chéad chéimeanna eile agus buíochas a ghabháil leis na daoine óga as a rannpháirtíocht.

Treoir maidir le Daoine Óga a Roinnt ina nGrúpaí Beaga

- Bíodh plean soiléir agat maidir le cé mhéad duine atá sa ghrúpa mór agus cé mhéad grúpa beag atá de dhíth ort.
- Is féidir leat a bheith randamach nó straitéiseach agus tú ag cinneadh conas na grúpaí a roinnt.
- Smaoinigh ar dhreamanna nó ar ghrúpaí seanbhunaithe a d'fhéadfadh leas a bhaint as dearcthaí nua.
- Bí cruthaitheach agus bíodh sé spraíúil, m.sh., stocaí gorma á gcaitheamh ag gach duine sa ghrúpa seo, má tá an litir 'e' i d'ainm seas anseo, srl.
- Cinntigh go bhfuil aird gach duine agat agus go bhfuil baill an ghrúpa ag éisteacht nuair atá treoracha á dtabhairt agat maidir lena roinnt ina ngrúpaí.

Leideanna maidir le hÉascaíocht a Dhéanamh ar Phlé Grúpa

- Smaoinigh ar an bplé grúpa agus bíodh smaoineamh soiléir agat ar an aidhm (feasacht a mhúscailt, tuairimí a iarraidh, comhthuiscint a bhaint amach, saincheist a réiteach, srl.)
- Spreag rannpháirtíocht ghníomhach agus smaoinigh ar na bealaí éagsúla inar féidir le daoine óga a bheith ar a suaimhneas maidir le páirt a ghlacadh.
- Smaoinigh ar an spás fisiceach atá ar fáil agus

ar an mbealach is fearr chun leagan amach an tseomra a shocrú chun compord agus rannpháirtíocht a chinntiú.
- Cuir ceisteanna oscailte géara lena n-iarrtar dearcthaí éagsúla.
- Faigh tuairim agus iarr eolas breise nó eolas soiléirithe. Mar shampla, cén fáth a gceapann tú go....? An bhfuil an ceart agam nuair a deirim go mothaíonn tú....?
- Tuig gur éisteoir gníomhach thú seachas rannpháirtí gníomhach atá i do ról mar éascaitheoir.
- Ag eatraimh, cuir cuspóir an phlé i gcuimhne don ghrúpa agus tarraing aird ar an ábhar arís, más gá.
- Tabhair aird ar chuidiú ó bhéal agus ar chomharthaíocht coirp na rannpháirtithe, rud ar chóir dó leibhéal rannpháirtíochta na rannpháirtithe a léiriú.
- Oiriúnaigh agus athraigh an fócas más gá de réir mar a rachaidh an plé ar aghaidh.
- Tacaigh leis an ngrúpa a sprioc a bhaint amach agus gabh buíochas le gach duine as a rannpháirtíocht.

Leideanna maidir le hÉascaíocht a Dhéanamh ar 'Dhíospóireachtaí Siúil'

An Aidhm agus an Cuspóir atá leis an Díospóireacht Siúil

Is é is aidhm agus is cuspóir chleachtaidh don díospóireacht siúil smaointeoireacht agus díospóireacht a spreagadh i ndáil le roinnt ráitis ullmhaithe ar ghnéithe éagsúla de shaincheist nó de thopaic.

Ionas go mbíonn rannpháirtithe ag dul i ngleic leis an tsaincheist nó an t-ábhar atá á phlé, tá sé tábhachtach go gcinntítear go bhfuil na ráitis ginearálta, leathan agus oscailte do léirmhíniú, gan aon chomhaontú ar dhóigh amháin nó ar dhóigh eile. Is dea-smaoineamh é triail a bhaint astu roimh ré.

Tugann an cóitseálaí na treoracha seo a leanas don ghrúpa:

Táim chun sraith ráiteas a léamh os ard. I ndiaidh dom gach ráiteas a léamh, glac nóiméad agus roghnaigh an aontaíonn nó an easaontaíonn tú leis an ráiteas. Má aontaíonn tú leis an ráiteas, téigh chuig an taobh den seomra ina bhfuil an bhileog 'Aontaigh'.

Má easaontaíonn tú leis an ráiteas, téigh chuig an taobh den seomra ina bhfuil an bhileog 'Easaontaigh'.

Mura bhfuil tú cinnte, téigh go lár an tseomra ina bhfuil an bhileog 'Neamhchinnte'.

Tá na ráitis an-leathan agus ginearálta. Níl mé chun iad a mhíniú. Táim ag iarraidh go gcloíonn tú le do chéad smaoineamh in aghaidh gach céim. Níl aon fhreagra ceart nó mícheart i gceist. Is é aidhm an chleachtaidh ná plé agus díospóireacht a spreagadh.

Ansin éascaíonn an cóitseálaí plé i dtaobh gach ráiteas, i ndiaidh dó nó di na príomhphointí foghlama is mian leo béim a leagan orthu sa chleachtadh a shainaithint.

Leideanna maidir le Stiúradh Rólghlacadh

Cén fáth go dtabharfadh faoin rólghlacadh?

Is uirlis úsáideach é rólghlacadh le húsáid le daoine óga, agus d'fhéadfadh sé a bheith cabhrach chun scileanna cumarsáide, fadhbréitigh agus foirne a fhorbairt.

Cén uair a dhéanfá rólghlacadh?

D'fhéadfadh rólghlacadh a bheith go háirithe úsáideach nuair atá saincheist á plé agus seans go mbeadh ar na daoine óga ról a ghlacadh agus dearcadh eile a mheas agus a thuiscint.

Céard is rólghlacadh ann?

Is éard atá i gceist le rólghlacadh ná go nglacann daoine óga róil éagsúla agus déanann siad aisteoireacht ar chásanna chun suíomhanna féideartha san fhíorshaol a ionsamhlú.

Áirítear i measc na gcéimeanna:

1. An cás a shainaithint.
2. Sonraí a chur leis chun suíomh féideartha a chruthú.
3. Róil a shannadh do rannpháirtithe.
4. Aisteoireacht a dhéanamh ar an suíomh féideartha.
5. Bí ar an eolas más gá an rólghlacadh a chur ar sos chun nóta trách ta/aiseolas a fháil ná má tá duine 'i bponc'.
6. Bí ar an eolas faoin uair gur cheart deireadh a chur leis an rólghlacadh – ní mór é a choinneáil gearr agus ábhartha.
7. Na rannpháirtithe a éascú chun an ról a bhaint díobh (fáil réidh leis an ról), agus é a mhioncheistiú nuair atá an rólghlacadh curtha i gcrích.
8. An méid atá foghlamtha a phlé.

Ní mór go gcuirfear timpeallacht shábháilte agus idirghníomhach ar fáil do dhaoine óga leis an rólghlacadh chun saincheist nó ábhar a phlé i mbealach spraíúil agus cruthaitheach.

Bileog Eolais 5.8

Treoir maidir le Measúnú Riosca Sláinte agus Sábháilteachta a Dhéanamh

Trí mheasúnú riosca a dhéanamh mar chuid den phleanáil chláir cumasaítear ceannairí chun aon riosca a shainaithint agus measúnú a dhéanamh air agus chun an rialú cuí a chur i bhfeidhm Is measúnuithe dinimiciúla agus leanúnacha iad measúnuithe riosca agus ní mór athbhreithniú rialta a dhéanamh ar an rialú.

Go ginearálta, bíonn cúig chéim ag measúnú riosca:

1. Guaiseacha a shainaithint. Is éard is guais ann ná aon chúis díobhála, is riosca ann ná an seans, ard nó íseal, go ndéanfaí díobháil do dhuine éigin de bharr na guaise.
2. Aithin na daoine a bhféadfadh sé go ndearnadh díobháil dóibh agus cén chaoi. Smaoinigh ar ghrúpaí daoine a d'fhéadfadh a bheith i mbaol agus cén chaoi a bhféadfadh díobháil a dhéanamh orthu.
3. Déan anailís ar an riosca. Anois go bhfuil na guaiseacha suntasacha go léir sainaitheanta agat, smaoinigh ar an seans go bhféadfadh gach guais a bheith ina cúis díobhála agus déan dóchúlacht agus déine na guaise a mheas.
4. Cuir an plean i bhfeidhm. Cinntigh go bhfuil pleananna leanúnacha i bhfeidhm agus á gcur i bhfeidhm chun aon riosca a thagann chun cinn a láimhseáil.
5. Athbhreithnigh. Nuair atá an próiseas agus an plean á n-athbhreithniú, ní mór duit smaoineamh - An oibríonn sé? An raibh sé éifeachtach? An bhfuil sé cothrom le dáta? D'fhéadfadh cúinsí a athrú agus d'fhéadfadh sé go mbeadh uasghrádú an mheasúnaithe riosca de dhíth.

Moltar go ndéantar gach measúnú riosca a thaifeadadh i scríbhinn.

Bíonn an fhreagracht ag clubanna/grúpaí don óige as líon dóthanach ceannairí atá oilte chun cóireáil gharchabhrach a chur a chinntiú. Ba cheart go spreagtar ceannairí chun cleachtaí dóiteáin a dhéanamh faoi réir ag Ráiteas Sláinte agus Sábháilteachta na heagraíochta. Ní mór an cumhdach árachais atá ag an gclub/ngrúpa a chur san áireamh chomh maith.

Anuas air sin, d'fhéadfadh cuairt ón tseirbhís dóiteáin áitiúil a bheith ina bealach spraíúil agus oideachasúil chun na rioscaí a bhaineann le tine, le tinte ealaíne agus sábháilteacht tine go ginearálta a fhoghlaim.

Tabhair faoi deara go mbaineann an measúnú riosca ar a thagraítear san obair seo le Sláinte agus Sábháilteacht agus níor chóir é a mheascadh leis an measúnú riosca a bhaineann leis an Ráiteas um Chumhdach Leanaí.

Nuair atá Measúnú Riosca á dhéanamh, sainaithnítear na Guaiseacha agus na Rioscaí. Déantar measúnú ar an Riosca [déine x dóchúlacht] agus leagtar amach an rialú.

Treoir maidir le Rátáil Mheasúnaithe:

Déine na Guaise	**Dealraitheacht (Dóchúlacht)**
Marfach/gan filleadh ar an stádas réamhghortaithe	Ard
Am saor ón obair nó ón scoil/ Idirghabháil leighis	Meán
Mionghortú	Íseal

Treoir maidir le Rátáil Mheasúnaithe:

Guais Fhéideartha	Cé atá i mbaol?	An dealraitheacht riosca	An rialú atá ann faoi láthair Céard atá á dhéanamh agat faoi láthair chun an riosca a rialú?	Gníomh de dhíth amach anseo chun an riosca a laghdú	Cé a dhéanfadh é agus cathain a dhéanfaidís é

Bileog Eolais 5.9

Cumarsáid agus Obair Foirne

Cumarsáid a dhéanamh go Soiléir

Is príomhghné i ról an oibrí dheonaigh é cumarsáid a dhéanamh go soiléir le daoine óga lena bhfuil siad ag obair, agus lena chéile chomh maith. Nuair atá oibrí deonach a dhéanann cumarsáid go dearfach le daoine óga, éascaítear na daoine óga chun iad féin a chur in iúl go hoscailte agus cuireann sé sin le timpeallacht oscailte agus sábháilteachta a chruthú.

Éisteacht

Uaireanta, d'fhéadfaimis a bheith neamhchinnte i dtaobh rud a rá le duine óg, ach go minic féachtar ar oibrí deonach mar dhuine fásta iontaofa i saol duine óig de bharr an cumas éisteachta atá acu. Is scil é a bheith in ann éisteacht le daoine óga agus tá sé tábhachtach go seachnaítear an mheancóg 'mise freisin' nuair a iarrtar bheith ag teacht leis an méid atá a chloisteáil, nó comhairle nach bhfuil call léi nó neamhthráthúil a thabhairt.

Ag Obair le Chéile chun Tacaíocht a Thabhairt Dá Chéile

Is gné agus láidreacht thábhachtach den Obair don Aos Óg é ceannairí ag obair le chéile, ag tacú lena chéile agus ag foghlaim óna chéile.

Bileog Eolais 5.10

Saintréithe Foirne Éifeachtaí

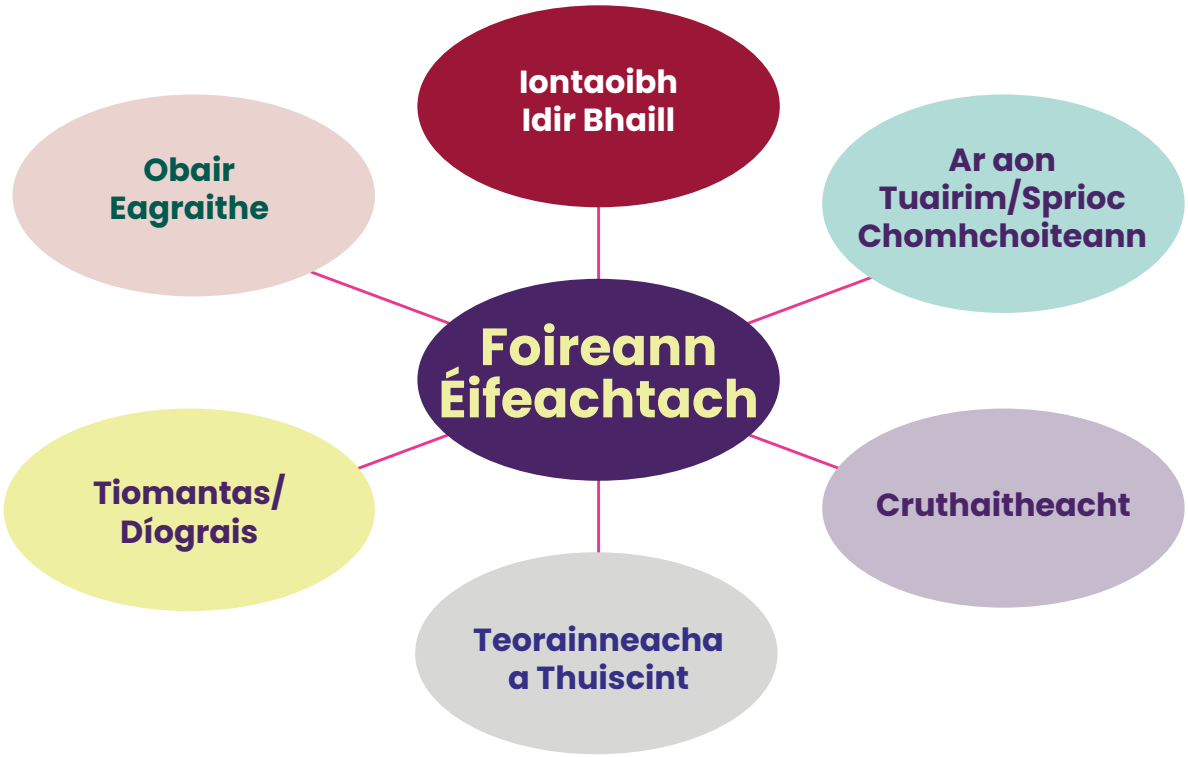

Aithne a Chur ar a Chéile

I bhfoirne éifeachtúla, caitear am ag cur aithne ar a chéile agus na héagsúlachtaí i stíleanna, sa chur chuige, srl. a aithint. Cuireann sé sin le caoinfhulaingt agus le meas ar éagsúlachtaí. Nuair atá iontaoibh agus tacaíocht chomhchoiteann, spreagtar gach duine chun páirt ghníomhach a ghlacadh.

An Rannpháirtíocht a chur Chun Cinn

Ba cheart go gcuirfidh foireann éifeachtach Ceannairí Óige an rannpháirtíocht chun cinn sa chinnteoireacht agus díriú ar chomhaontú. Nuair a thagann fadhbanna chun cinn, tá sé tábhachtach go n-admhaíonn na ceannairí na fadhbanna agus go n-oibríonn siad le chéile chun iad a réiteach seachas an milleán a chur ar dhaoine eile. Má thagann coimhlint chun cinn, ba cheart í a admháil agus í a chíoradh go hoscailte.

Bileog Eolais 5.11

Conradh Grúpa a Fhorbairt

Is dea-smaoineamh é do ghrúpaí don aos óg conradh grúpa (nó bunrialacha) a bhunú lena leagtar amach an cineál iompraíochta lena bhfuiltear ag súil ag an ngrúpa don aos óg. Bíonn sé is éifeachtaí nuair a thagann na daoine óga agus na hoibrithe deonacha le chéile chun an t-ábhar a chomhaontú.

Céimeanna chun Conradh Grúpa a Fhorbairt leis an gClub/nGrúpa Óige

Is comhaontú é conradh grúpa idir na daoine óga agus na ceannairí faoin iompraíocht atá ceart go leor agus nach bhfuil ceart go leor agus iad ag freastal ar an gclub/ngrúpa.

1. Iarrtar ar gach duine smaoineamh ar an méid atá taitneamhach faoin gclub/ngrúpa agus conas ba cheart dóibh caitheamh le daoine eile agus an chaoi a bhfuil siad ag tnúth le go gcaitear orthu féin.
2. Plé a éascú Is féidir leideanna a thabhairt le smaoineamh fúthu, amhail – ar chóir do gach duine cabhrú leis an nglantachán, nó an obair na gceannairí é?
3. Is féidir leis na daoine óga a liosta féin a chruthú agus é a chur i láthair do na ceannairí.
4. Liostaigh gach rud a moladh agus déan athbhreithniú orthu.
5. Pléigh na buntáistí agus na míbhuntáistí a bhaineann le gach mír de réir mar a mholtar iad agus ná cuir ach smaointe ag a bhfuil comhaontú an ghrúpa san áireamh.
6. Pléigh agus socraigh ar an méid atá le déanamh má bhriseann duine éigin an comhaontú.
7. Iarr ar gach duine sa ghrúpa an comhaontú a shíniú.
8. Croch é i do spás/sheomra cruinnithe agus bíodh é le feiceáil le linn am an chlub.

Beidh éagsúlacht sa mhéid atá i gconradh grúpa ó ghrúpa go grúpa ach de ghnáth áirítear:

- Meas ar a chéile
- Bí ionchuimsitheach
- Caith le gach duine de réir is mian leat go gcaifear leat
- Déan cinnte gur spás sábháilte é do gach duine
- Bí tuisceanach nach mbíonn an chaint ina cúis mhasla nó bhuartha
- Bain sult as
- Tabhair aire don trealamh agus don fhoirgneamh. Má tá rud éigin briste nó damáiste, abair le ceannaire é
- Má tá tú chun imeacht ón áit, abair le ceannaire é
- Glac páirt agus bain triail as na gníomhaíochtaí (ach ní chuirfear brú ar aon duine mura bhfuil siad ag iarraidh gníomhaíocht a dhéanamh)
- Cosc ar bhulaíocht, ar throid, ar bhaisteachán nó ag mallachtach ar a chéile
- Má thugann tú faoi iompraíocht bhulaíochta nó má tá bulaíocht á déanamh ort, is féidir leat labhairt le duine de na ceannairí ina taobh. Éistfidh siad leat agus déanfaidh siad iarracht cabhrú leat
- Tá freagracht ag gach duine deireadh a chur le gortú duine nó duine atá curtha as mar gheall ar bhulaíocht. Abair le hoibrí má tá tú nó duine a bhfuil aithne agat orthu ag tabhairt faoi iompraíocht bhulaíochta nó má tá bulaíocht á déanamh orthu.

Tá cóip dá gconradh grúpa ar taispeáint ag go leor clubanna don aos óg, mar mheabhrúchán do dhaoine óga agus d'oibrithe deonacha. Tá sé tábhachtach chomh maith le cinntiú go bhfuil na daoine óga ar an eolas faoi agus go dtuigeann siad na hiarmhairtí a bhaineann le briseadh an chonartha grúpa.

Bileog Eolais 5.12

Iompraíocht Dhúshlánach a Thuiscint agus Aghaidh a Thabhairt Uirthi

Leis an Obair don Aos Óg, tacaítear le daoine óga cibé áit ina bhfuil siad. Uaireanta, ciallaíonn sé sin an gá le hiompraíocht dhúshlánach a thuiscint agus aghaidh a thabhairt uirthi. Tá sé tábhachtach le bheith íogaire maidir le cúiseanna na hiompraíochta agus bealaí a aimsiú chun srian a chur léi sa ghrúpa.

Céard is Iompraíocht Dhúshlánach ann?

D'fhéadfadh coimhlint idir dhaoine óga nó achrann le ceannairí don aos óg nó daoine a bhfuil údarás acu a bheith i gceist le hiompraíocht dhúshlánach. D'fhéadfadh sí a bheith gríosaitheach, bagrach agus/nó ina hábhar imní. D'fhéadfadh mothúcháin láidre a ghiniúint mar gheall ar na cásanna coimhlinte seo, cibé cúinsí.

Cúiseanna Iompraíochta Dúshlánaí

Ní tharlaíonn an iompraíocht dhúshlánach aisti féin – go minic bíonn cúiseanna taobh thiar di. Má tá an ceannaire ar an eolas faoi na cúiseanna féideartha taobh thiar de, is féidir leis nó léi comhbhá a bheith aige nó aici leis na daoine óga agus réitigh níos fiúntaí a aimsiú. Féach thíos le haghaidh roinnt cúiseanna féideartha taobh thiar d'iompraíocht dhúshlánach, mar aon le smaointe do chuir chuige fhiúntacha fhéideartha le haghaidh tacaíochta.

- Saincheisteanna pearsanta/leighis, amhail saincheisteanna meabhairshláinte, ag iarraidh aird a tharraingt, spreagadh íseal, leadrán, srl.
- Saincheisteanna grúpa, amhail brú piarghrúpa, clú, srl.
- Saincheisteanna teaghlaigh agus seachtracha, fadhbanna teaghlaigh agus pearsanta, freastal neamhrialta.

- Saincheisteanna le heagrú an ghrúpa óige, amhail neamhréireacht bainistíochta,
- Gníomhaíochtaí míchuí, luachanna ag teacht salach ar a chéile, srl.

Freagraí ar Iompraíocht Dhúshlánach

- Tacú le daoine óga go tuisceanach
- Oibriú laistigh de chód iompair do ghrúpa óige
- Caidrimh dhearfacha a chruthú & daoine óga a spreagadh
- Tacú le daoine óga chun páirt a ghlacadh, nuair is féidir
- Treoraigh na daoine óga chuig sainchomhairle sheachtrach chuí nó tacaíocht nuair is cuí
- Oibrigh le ceannairí agus oibrithe don aos óg le cumarsáid mhaith agus teachtaireacht chomhsheasmhach a chinntiú.

Aghaidh a Thabhairt ar Iompraíocht Dhúshlánach

Tá go leor bealaí ann chun cabhrú le srian a chur ar iompraíocht dhúshlánach:

- Caidrimh a chothabháil agus iontaoibh a chruthú trína bheith macánta, cothrom agus comhsheasmhach, agus féith an ghrinn ionat
- Comharthaíocht choirp dhearfach a fhorbairt, breathnú sa tsúil a choinneáil agus iarracht a dhéanamh an chuma go bhfuil tú ar do shuaimhneas, muiníneach, ceannasach agus teanntásach go stuama
- Bí ag faire amach d'iompraíocht dhearfach agus abair rud éigin faoi: d'fhéadfadh moladh a bheith lárnach agus meonta á n-athrú agus féinmheas a neartú
- Bí ar an eolas faoin méid a dhéanfaidh cás coimhlinte níos measa (ag sárú caint nó ag briseadh isteach, ag léiriú dímheasa nó ag tiontú na súl, agus ag teacht leis an ngiúmar trí fhreagairt ar fhearg le guth ardaithe leis an rud céanna)

Is féidir leat na Trí Chéim do Réiteach Coimhlinte a úsáid chomh maith:

1. **Éist leis an méid atá le rá ag an duine eile:** I gcásanna coimhlinte, is minic a bhíonn daoine ag sárú ar a chéile agus bíonn siad chomh dírithe sin ar an bpointe féin a dhéanamh nach gcloiseann siad i gceart an méid atá le rá ag an duine eile. Glac nóiméad chun díriú isteach agus déan iarracht cheart an méid atá á rá a thuiscint.

2. **Inis dóibh cén chaoi a mothaíonn tú agus céard a cheapann tú gur cheart a dhéanamh chun an fhadhb a réiteach dar leat:** Bí teanntásach agus cuir baill an ghrúpa ar an eolas nach féidir aon choimhlint a réiteach nuair nach bhfuil gach páirtí réidh chun aghaidh a thabhairt ar an bhfadhb. Ní mór go mbíonn gach duine lena mbaineann an choimhlint in ann a dtuairim a chur in iúl.

3. **Réiteach atá sásúil don dá thaobh a shocrú:** Is é aidhm aon réiteach coimhlinte ná toradh ag a bhfuil bua ag gach duine atá páirteach. Bíonn comhréitigh riachtanach ach tá sé tábhachtach nach mothaíonn aon duine gur chaill siad amach.

Bileog Eolais 5.13

Bulaíocht

Sainmhíniú

Is féidir bulaíocht a shainmhíniú mar iompar bagrach arís agus arís eile – bíodh sé ó bhéal, síceolaíoch nó fisiceach – a dhéanann duine aonair nó grúpa ar dhaoine eile.
(Tús Áite do Leanaí, an Treoir Náisiúnta um Chosaint agus Leas Leanaí 2017)

Cineálacha Bulaíochta

Tá go leor cineálacha éagsúla bulaíochta, lena n-áirítear na cineálacha seo a leanas:

1. An Bhulaíocht ó Bhéal. Is cineál bulaíochta é seo a tharlaíonn nuair a bhíonn bulaí ag tabhairt ainmneacha ort nó nuair a dheirtear rudaí gránna nó nimhneacha leat. D'fhéadfadh ionsaithe ó bhéal a bheith dírithe ar do chine, ar dhath do chraicinn nó ar do chreideamh chomh maith. Is foirm den bhulaíocht ó bhéal é ráflaí a scaipeadh chomh maith.

2. An Bhulaíocht Fhisiceach. Is cineál bulaíochta é sin ina mbíonn gach rud ó tharraingt ghruaige go buillí do dhorn agus ciceáil i gceist. Uaireanta d'fhéadfadh sé go gcreideann na daoine mórthimpeall go bhfuil tú féin agus an bulaí ag pleidhcíocht nó ag magadh, ach bíonn a fhios agat nach cluiche spraíúil atá i gceist ach oiread.

3. An Bhulaíocht Chomharthaí. Is cineál bulaíochta é seo nuair a bhíonn an bulaí ag stánadh/féachaint ort i mbealach bagrach nó úsáideann siad comharthaí bagracha i do threo.

4. An Bhulaíocht Eisiaimh. Is cineál bulaíochta é seo nuair a scarann an bulaí an t-íospartach amach ó dhaoine eile agus fágtar iad ar lár. Mar sin d'fhéadfá a bheith leat féin ag am lóin mar

cinntíonn an bulaí nach mbíonn ach beagán daoine ag labhairt leat. D'fhéadfadh tionchar uafásach a bheith aige sin ar do mhuinín agus ar d'fhéinmheas.

5. An Bhulaíocht Sracaidh. Is cineál bulaíochta é seo nuair a bhagraíonn an bulaí go ndéanfar thú a ghortú mura dhéanann tú an méid atá á rá acu. Mar sin d'fhéadfadh brú a bheith ort airgead, sealbha nó fiú do lón a thabhairt don bhulaí. D'fhéadfadh brú a chur ort sealúchas a ghoid fiú.

6. An Chibearbhulaíocht. Is cineál bulaíochta é seo nuair a dhéanann an bulaí ionsaí ort ar líne i bhfoirm ríomhphost bagrach, téacsanna bagracha agus/nó postálacha balla ionsaitheacha ar chuntais na meán sóisialta. (Foinse: Spunout)

Tá roinnt bealaí forbartha ag eagraíochtaí óige chun dul i ngleic leis an mbulaíocht. Tá an bhunaidhm acu go léir chun féinmheas agus féinmhuinín daoine óga a fhorbairt, trí mhuinín agus scileanna a chothú chun aghaidh a thabhairt ar aon choimhlint.

Tá roinnt straitéisí ann maidir leis an mbulaíocht a chosc agus aghaidh a thabhairt ar an mbulaíocht i gclubanna/ngrúpaí óige mar seo a leanas:

Straitéisí Coisctheacha

Beartas Frithbhulaíochta a Cheapadh agus a Chur i bhFeidhm
Tá Beartais Frithbhulaíochta ag an gcuid is mó de chlubanna/ghrúpaí agus tá sé tábhachtach go mbíonn ceannairí agus daoine óga araon ar an eolas faoi na beartais sin. Féach ar Bheartas Frithbhulaíochta Samplach

Bí ina 'Chlub/Ghrúpa Inste'
Cuir gach duine ar an eolas má fheiceann siad éacht bulaíochta go bhfuil an fhreagracht orthu é a thuairisciú.

Neartú na Foirniúlachta
Deiseanna a chur ar fáil do gach duine sa chlub/ghrúpa, agus d'fhéadfadh nach mbeadh aithne mhaith acu ar a chéile, le hoibriú le chéile chun tascanna éagsúla (tascanna a d'fhéadfadh a bheith spraíúil agus/nó oideachasúil) a bhaint amach.

Cláir um Múscailt Feasachta/Oideachas
Teachtaireachtaí frithbhulaíochta a thabhairt do gach duine arís agus arís eile. Freastal ar cheardlanna/chláir oiliúna chun feasacht a chruthú agus a chothabháil faoi céard is bulaíocht ann agus conas is féidir í a chosc agus a láimhseáil, más gá.

Cód Iompair
Cinntigh go bhfuil cur amach ag gach duine ar an gcód iompair agus faoi céard is iompar glactha/inghlactha, mar aon leis na hiarmhairtí atá ann má sháraítear an cód.

Straitéisí Idirghabhála chun Aghaidh a Thabhairt ar an mBulaíocht

- Cinntigh go bhfuil gach duine eolach faoin conas agus le cén duine is féidir éacht bulaíochta a thuairisciú
- Úsáid a bhaint as idirghabháil
- Úsáid a bhaint as cleachtas athchóiritheach
- Straitéisí amhail 'An Cur Chuige Gan Mhilleán' a chur i bhfeidhm
- Iarmhairtí a chur i bhfeidhm amhail pribhléidí amhail turais a dhiúltú
- Tuismitheoirí/caomhnóirí a chur ar an eolas / a chur san áireamh más gá
- Tacú le daoine fianaiseacha (Daoine a fheiceann an bhulaíocht a spreagadh chun labhairt faoi agus chun éirí go mór le duine sprice na bulaíochta).

Acmhainn Úsáideach

Chun tuilleadh faisnéise a fháil, téigh chuig:

https://antibullyingcentre.ie/

https://www.belongto.org/support-for-me/advice/bullying/

https://www.barnardos.ie/resources/young-people/bullying/

Bileog Eolais 5.14

Cleachtas Athchóiritheach

An Cúlra a bhaineann le Cleachtas Athchóiritheach

Sainmhíníodh an cleachtas athchóiritheach (RP) mar eolaíocht shóisialta ar a dhéantar staidéar ar an gcaoi chun caidrimh idir daoine agus i measc pobal a fheabhsú agus a athchóiriú. Is é an aidhm ná pobail shláintiúla a chruthú, caipiteal sóisialta a mhéadú, coireacht agus iompraíocht fhrithshóisialta a laghdú, díobháil a athchóiriú agus caidrimh a athbhunú (Wachtel, 2013).

I gcomhthéacs na hÉireann, tá Cleachtais Athchóiritheacha sainmhínithe ag an Tionscnamh Forbartha don Óige (CDI) i dTamhlacht mar "thacar scileanna bunaithe ar fhianaise lena gcabhraítear le heagraíochtaí agus pobail láidre agus shona a fhorbairt agus a chothú trí chaidrimh mhaithe a fhorbairt go gníomhach, cosc a chur ar ghéarú coimhlinte agus coimhlint agus éagóir a láimhseáil i mbealach atá cruthaitheach agus sláintiúil". Bíonn an cleachtas athchóiritheach ag teacht leis an gceartas aisiríoch, sa mhéid gurb ionann an aidhm agus caidrimh shláintiúla a chruthú agus a chothú ach, neamhchosúil leis an gceartas aisiríoch, lena ndéantar iarracht caidrimh dhamáiste a athchóiriú, is é aidhm an chleachtais athchóirithigh i suíomh pobail ná caidrimh shláintiúla a chruthú sula dtarlaíonn aon díobháil.

Sé Cheist maidir le Cleachtas Athchóiritheach

Is cleachtóir athchóiritheach idirnáisiúnta é Terry O'Connell, ar a dtugtar athair an chleachtais athchóirithigh go minic, ón Astráil a bhí ina gharda ar feadh breis agus tríocha bliain. D'fhorbair sé na sé cheist athchóiritheacha lena gcruthaítear cnámh droma an chuid is mó den chleachtas RP.

1. Céard a tharla? (faisnéis faoin gcúlra)
2. Céard a bhí tú ag ceapadh ag an am sin? (faisnéis faoin gcultúr)
3. Céard a cheap tú ó shin? (comhtháthú faisnéise)
4. Cé hiad na daoine ar a imríonn tionchar mar gheall ar an méid atá déanta agat? Cén chaoi? (gaolmhaireacht)
5. Cén chaoi gurbh fhéidir é a dhéanamh i mbealach éagsúil? (Comhtháthú faisnéise)
6. Céard is gá duit a dhéanamh chun gach rud a chur ina cheart, dar leat? (gaolmhaireacht)

Dar le O'Connell, is modheolaíocht chumhachtach é an cleachtas athchóiritheach a úsáideann prionsabail Shócraitéacha chun ceistiú éascaitheach agus cumarsáid mhachnamhach a spreagadh. Tríd an gcleachtas, tugtar creat daonlathach atá tacúil don dá thaobh do gach úsáideoir chun comhrá gan bhreith nó gan mhilleán a spreagadh.

Foinse agus Acmhainn Úsáideach

https://www.belvedereyouthclub.ie/restorative-practice/

CLEACHTADH

5A

Cleachtadh

Iniúchadh a Dhéanamh ar Choincheap Rannpháirtíocht na nÓg i ndáil le Pleanáil Clár

Aidhm an Chleachtaidh

Iniúchadh a dhéanamh ar choincheap Rannpháirtíocht na nÓg i ndáil le pleanáil clár.

Treoracha

Agus iad ag obair i ngrúpaí beaga, scaipeann an cóitseálaí an cás-staidéar seo a leanas, leis na ceisteanna a ghabhann leis, do gach grúpa.

Cás-staidéar

Tá tús téarma nua buailte sa Chlub Óige, agus tá clár ceithre seachtaine eagraithe ag na ceannairí bunaithe ar an mbulaíocht, agus an drámaíocht mar mhodheolaíocht. Tá go leor ama agus iarrachta curtha isteach acu agus tá siad an-bhródúil as an obair atá déanta acu.

I ndiaidh dóibh ábhar an chláir a insint leis na daoine óga, tugann siad easpa díograise agus suime an ghrúpa faoi deara. Tosaíonn roinnt de na daoine óga ag ligean osna astu agus ag gearán go raibh an t-ábhar 'déanta ar scoil acu cheana féin'.

Beartaíonn na ceannairí neamhaird a thabhairt do fhreagra na ndaoine óga agus leanúint ar aghaidh leis an bplean.

Treoracha (ar lean)

1. Céard é do fhreagra ar an gcás-staidéar seo?
2. Céard is na saincheisteanna atá ann?
3. Céard a cheapann tú faoi chur chuige na gceannairí óige?
4. Céard a cheapann tú faoi fhreagraí na ndaoine óga?
5. Cén chaoi a bhféadfar an cás seo a sheachaint?
6. Céard atá le foghlaim ón gcás-staidéar?
7. Cén chaoi gur chóir don phleanáil chlár a eagrú?

Éascaíonn an cóitseálaí aiseolas agus plé, lena leagtar béim ar an tábhachtach a bhaineann le rannpháirtíocht na ndaoine óga sa phróiseas ón tús (rannpháirtíocht óige).

D'fhéadfadh an cóitseálaí leas a bhaint as na bileoga eolais seo a leanas:

- Bileog eolais 5.1 Rannpháirtíocht na nÓg
- Bileog eolais 5.2 Céard atá i gceist leis Rannpháirtíocht agus nach bhfuil i gceist
- Bileog eolais 5.5 Pleanáil Chláir

CLEACHTADH
5B

Cleachtadh

Rannpháirtíocht na nÓg faoi Lán Seoil – Seicliosta do Spásanna Coitianta

Aidhm an Chleachtaidh

Iniúchadh a dhéanamh ar choincheap rannpháirtíocht na n-óg faoi lán seoil.

Treoracha

Agus iad ag obair i ngrúpaí beaga, agus an seicliosta thíos á úsáid, iarrann an t-oiliúnóir ar na rannpháirtithe na ceisteanna a úsáid chun an chaoi a bhfuil siad/a dtabharfaidh siad faoi rannpháirtíocht na ndaoine óga in gclub/ngrúpa a shainaithint, m.sh. sa phleanáil chlár, measúnú, comhaontuithe grúpa, beartais inmheánacha srl.

Éascaíonn an cóitseálaí aiseolas agus plé, agus cuireann sé béim ar na prionsabail a bhaineann le rannpháirtíocht na nÓg agus an chaoi is féidir iad a chur i bhfeidhm.

D'fhéadfadh an cóitseálaí leas a bhaint as na bileoga eolais seo a leanas:

- Bileog eolais 5.1 Rannpháirtíocht na nÓg
- Bileog eolais 5.2 Céard atá i gceist leis Rannpháirtíocht agus nach bhfuil i gceist

Seicliosta do Spásanna Laethúla

Dearadh an seicliosta seo mar threoir chun cabhrú leat lena chinntiú go mbíonn guth ag leanaí agus ag daoine óga sa chinnteoireacht. Is féidir é a chur i bhfeidhm i go leor suíomhanna laethúla, lena n-áirítear an seomra ranga, an t-ospidéal, an suíomh cúraim leanaí, na seirbhísí do leanaí agus d'ógánaigh, sa chlub óige agus spóirt, tionscadail óige, tionscnaimh ealaíon agus chruthaitheacha agus i spásanna eile.

Cinntigh go bhfuil na bealaí ina gcuireann tú leanaí agus daoine óga san áireamh sa chinnteoireacht oiriúnach ó thaobh aoise de agus inrochtana do gach duine, cibé acu i láthair go pearsanta nó ar líne.

CLEACHTADH
5C

Cleachtadh

Ceannairí inár Saol

Aidhm an Chleachtaidh

Chun deis a chur ar fáil do rannpháirtithe na cáilíochtaí a bhaineann le ceannaire maith a phlé.

Treoracha

Iarrann an cóitseálaí ar gach rannpháirtí smaoineamh ar dhuine fásta (nach bhfuil sa teaghlach acu) ina saol ag a raibh tionchar dearfach orthu mar leanbh/dhuine óg. Ansin, iarrann an cóitseálaí orthu smaoineamh ar na ceisteanna seo a leanas:

1. Céard a rinne siad?

2. Conas a mhothaigh tú ina thaobh?

3. Cén fáth go raibh tionchar aige ort?

Ansin iarrann an cóitseálaí más mian le haon duine a n-eispéiris dhearfacha de cheannairí ina saol a chur ar fáil. Leagann an t-oiliúnóir béim ar an tábhacht go mbíonn réimse scileanna agus cáilíochtaí ag ceannairí agus go bhféadfadh ceannaire an ról mar 'dhuine fásta maith' a bheith acu i saol duine óig (chun tuilleadh eolais a fháil, téigh chuig https://jigsaw.ie/what-does-one-good-adult-mean/)

D'fhéadfadh an cóitseálaí leas a bhaint as na bileoga eolais seo a leanas:

- Bileog eolais 5.3 Cáilíochtaí i gCeannaireacht
- Bileog eolais 5.4 Stíleanna Ceannaireachta

CLEACHTADH
5D

Cleachtadh

Iniúchadh a dhéanamh ar Shaintréithe na Ceannaireachta

Aidhm an Chleachtaidh

Iniúchadh a dhéanamh ar shaintréithe na ceannaireachta.

Treoracha

Agus iad ag oibriú i ngrúpaí beaga, iarrann an cóitseálaí ar na rannpháirtithe imlíne de dhuine a tharraingt, agus smaoineamh a dhéanamh ar thréithe ceannaire lena sainaithneodh DAOINE ÓGA mar ghnéithe tábhachtacha agus iad a tharraingt ar an imlíne.

Spreagtar na rannpháirtithe chun smaoineamh ar cheannairí a imríonn tionchar ar dhaoine óga agus na tréithe dearfacha atá mealltach dóibh.

Éascaíonn an cóitseálaí aiseolas agus plé, ina dtagraítear réimse tréithe ceannaireachta.

D'fhéadfadh an cóitseálaí leas a bhaint as na bileoga eolais seo a leanas:

- Bileog eolais 5.3 Cáilíochtaí i gCeannaireacht.
- Bileog eolais 5.4 Stíleanna Ceannaireachta.

CLEACHTADH
5E

Cleachtadh

Pleanáil Cláir

Aidhm an Chleachtaidh	An coincheap agus an cleachtadh measúnaithe riachtanas agus pleanála cláir a chur in iúl do na rannpháirtithe.
Treoracha Cuid 1	Agus na rannpháirtithe ag obair i ngrúpaí beaga, iarrann an cóitseálaí orthu smaoineamh ar an méid seo a leanas: Cuireadh club/grúpa nua don óige ar bun. Bhí an grúpa ag cur aithne ar a gcéile agus anois tá siad le féachaint ar an gclár do na seachtainí amach rompu. Agus iad ag obair i ngrúpaí beaga, iarrann an cóitseálaí ar na rannpháirtithe an chaoi a n-aimseoidh siad riachtanais/suimeanna na ndaoine óga a phlé? (measúnú riachtanas)
Treoracha Cuid 2	Iarrann an cóitseálaí ar na rannpháirtithe plean cláir a fhorbairt (i gcomhar leis na daoine óga) agus ceann amháin de na cásanna ábhartha thíos á úsáid.
Cás 1	Tá Oíche Shamhna ag druidim agus tugadh deontas €1,000.00 do do chlub.
Cás 2	Tá sibh le dul ar thuras chun deireadh an téarma a cheiliúradh.

Cás 3

Tugadh cuireadh do do chlub chun páirt a ghlacadh i gcomórtas chun feasacht áitiúil maidir le ceartas aeráide agus inbhuanaitheacht a mhúscailt.

Cás 4

Léirigh roinnt de na daoine óga suim i 'rap' agus damhsa.

Treoracha (ar lean)

Tugann an cóitseálaí na ceisteanna seo a leanas do gach grúpa:

- Cén chaoi a dtabharfaidh tú faoi chlár a phleanáil sa chás seo?
- Céard iad na tosca a chuirfidh tú san áireamh agus tú i mbun pleanála don chlár seo?
- Cén chaoi a gcuirfidh tú an clár seo i bhfeidhm?
- Cén chaoi a ndéanfaidh tú an clár seo a mheas?

Ní mór don chóitseálaí a chinntiú go ndearna na rannpháirtithe na torthaí oideachasúla, acmhainneacht, acmhainní, cistiú, srl. a mheas. Ní mór don chóitseálaí béim a leagan ar ról lárnach na ndaoine óga ag gach céim den phróiseas pleanála.

D'fhéadfadh an cóitseálaí leas a bhaint as na bileoga eolais seo a leanas:

- Bileog eolais 5.1 Rannpháirtíocht na nÓg
- Bileog eolais 5.2 Céard atá i gceist leis Rannpháirtíocht agus nach bhfuil i gceist
- Bileog eolais 5.5 Pleanáil Chláir

CLEACHTADH
5F

Cleachtadh

Measúnú Riosca a dhéanamh ar an Láthair agus lasmuigh den Láthair

Aidhm an Chleachtaidh

Taithí phraiticiúil a thabhairt do rannpháirtithe chun guaiseacha féideartha ina gclub/ngrúpa agus/nó ar thuras mar aon le rialú agus gníomhartha amach anseo a shainaithint.

Treoracha

Agus iad ag obair i ngrúpaí beaga, sannann an cóitseálaí na tascanna seo a leanas ar ghrúpaí de réir mar is ábhartha:

Grúpa 1
Smaoinigh ar sheisiún atá beartaithe d'oíche spórt ar siúl an chéad mhí eile sa halla spóirt agus líon isteach an teimpléad don mheasúnú riosca atá curtha ar fáil.

Grúpa 2
Smaoinigh ar do thuras go dtí an phictiúrlann ag deireadh na míosa agus líon isteach an teimpléad don mheasúnú riosca atá curtha ar fáil.

Grúpa 3
Smaoinigh ar fhoirgneamh an chlub/ghrúpa a úsáideann tú agus líon isteach an teimpléad don mheasúnú riosca atá curtha ar fáil.

Treoracha (ar lean)

Éascaíonn an cóitseálaí aiseolas agus plé agus leagtar béim ar roinnt príomhrioscaí agus an rialú agus na gníomhartha a bhaineann leo.

D'fhéadfadh an méid seo a bheith i roinnt samplaí:

- Guaiseacha maidir le hiompar chuig agus ón áit
- Sciorradh, tuisle agus titim – agus gortuithe eile
- Dul ar bord agus tuirling ó fheithiclí ag an áit/ gceann scríbe
- Daoine óga ag imeacht ón áit/imeacht gan chomhaontú
- Iompraíocht na ndaoine óga ina cúis cur isteach / riosca gortaithe
- Ailléirgí bia nó aon shaincheist eile a bhaineann le cúrsaí leighis
- Nimhiú bia mar gheall ar dhrochshláinteachas
- Tarluithe aimsire agus na saincheisteanna a bhaineann leo amhail stoirmeacha, griandó, srl.

Anuas air sin, seans go roghnóidh cóitseálaithe measúnú riosca na heagraíochta agus an plean a ghabhann leis a úsáid mar bhonn taca don phlé.

D'fhéadfadh an cóitseálaí leas a bhaint as Bileog Eolais 5.8 Treoir maidir le Measúnú Riosca Sláinte agus Sábháilteachta a dhéanamh.

CLEACHTADH
5G

Cleachtadh

Scileanna Cumarsáide

Aidhm an Chleachtaidh

An deis a thabhairt do rannpháirtithe machnamh a dhéanamh ar a scileanna cumarsáide.

Treoracha

Iarrann an cóitseálaí ar gach duine an Cleachtadh Féinmhachnaimh maidir le Scileanna Cumarsáide a líonadh Ansin iarrann an cóitseálaí ar na rannpháirtithe gan a gcleachtadh a chomhroinnt ach iarrtar ar an ngrúpa ar an iomlán machnamh a dhéanamh faoin méid a thug siad faoi deara nuair a bhí an cleachtadh ar bun acu.

Éascaíonn an cóitseálaí plé faoin ról atá againn go léir chun cumarsáid éifeachtach i ngrúpaí don aos óg a chinntiú, agus tugtar aird ar na príomhphointí foghlama.

D'fhéadfadh an t-oiliúnóir leas a bhaint as Bileog Eolais 5.9 Cumarsáid agus Obair Foirne.

Treoracha (ar lean)

	Riamh	Uaireanta	I gCónaí
Éiríonn go maith liom mo phointe a chur in iúl go héasca agus mé ag labhairt			
Éiríonn go maith liom aire a thabhairt ar an teanga neamhbhriathartha/ ar an gcomharthaíocht coirp i ndaoine eile			
Tá muinín agam as bheith ag labhairt os comhair grúpaí móra			
Táim suáilceach, oscailte agus cairdiúil			
Bím teanntásach má mhothaím go láidir i dtaobh rud éigin			
Táim tuisceanach agus lách			
Bím meas agam ar dhearcthaí eile fiú sa chás nach n-aontaím leo			
Is féidir liom a bheith stuama nuair atá duine ag béiceadh orm			
Tá an cumas agam mo mhodh cumarsáide a athrú go héasca nuair is gá			

CLEACHTADH
5H

Cleachtadh

Ag Obair i bhFoirne

Aidhm an Chleachtaidh

Na rannpháirtithe a éascú chun an choincheap maidir le hobair foirne a thuiscint.

Treoracha

Roinneann an cóitseálaí an grúpa ina thrí fhoireann agus iarrtar ar gach grúpa ceannaire a ainmniú. Ansin tugann an cóitseálaí cleachtadh do na foirne le déanamh ó cheann amháin de na roghanna seo a leanas:

1. Iarr ar an ngrúpa iad féin a eagrú i líne, gan labhairt lena chéile, de réir na míonna inar rugadh iad, m.sh. na daoine a rugadh in Eanáir ag tús na líne agus na daoine a rugadh i Nollaig ag an deireadh.
2. Agus iad ag obair i ngrúpaí beaga, ní mór do gach grúpa liosta a chur le chéile de nithe a bheadh úsáideach chun teacht slán ar oileán tréigthe agus ansin ní mór dóibh, mar ghrúpa, trí cinn de na nithe sin a roghnú.
3. Agus iad ag obair i ngrúpaí beaga, tugann an cóitseálaí réimse ábhar (páipéar, glae, sreangán, srl.) do gach grúpa Treoraítear gach grúpa chun eitleán nó roicéad a thógáil, agus ní mór go bhfuil sé in ann taisteal trasna an tseomra go neamhspleách.

Treoracha (ar lean)

Nuair atá an cleachtadh críochnaithe, cuireann an cóitseálaí na ceisteanna seo a leanas ar na grúpaí:

- Céard iad eispéiris an ghrúpa leis an ngníomhaíocht?
- Conas a bhí an t-eispéireas don cheannaire a ainmníodh?
- Conas a bhí an t-eispéireas do na baill eile den fhoireann?
- Céard a bhí ina chúnamh don fhoireann?
- Céard a bhí ina chonstaic don fhoireann?
- Céard é an toradh foghlama ón ngníomhaíocht seo maidir le hobair foirne?
- Conas is féidir an toradh foghlama a chur i bhfeidhm ar oibrithe deonacha atá ag obair le chéile mar fhoireann rathúil i gclub/ dtionscadal?

Éascaíonn an t-oiliúnóir aiseolas agus plé, agus tugtar na príomhphointí foghlama faoi deara.

D'fhéadfadh an cóitseálaí leas a bhaint as na bileoga eolais seo a leanas:

- Bileog Eolais 5.9 Cumarsáid agus Obair Foirne
- Bileog Eolais 5.10 Saintréithe Foirne Éifeachtaí.

CLEACHTADH

51

Cleachtadh

An Fhoghlaim a chur i nGníomh – Aghaidh a thabhairt ar choimhlint idir daoine óga

Aidhm an Chleachtaidh

Na rannpháirtithe a spreagadh le smaoineamh faoi na freagraí féideartha ar éagsúlacht chásanna ina mbíonn coimhlint i gceist.

Treoracha

Ag na daoine óga ag obair i ngrúpaí beaga, tugann an cóitseálaí cás ó na roghanna thíos do gach grúpa.

Cás 1

Tosaíonn argóint idir bheirt dhaoine óga, ní fhaca tú cén chaoi ar thosaigh sí nó ar a bhfuil sí bunaithe. Géaraíonn an argóint go tapa agus bíonn siad ag béiceadh agus ag tabhairt ainmneacha ar a chéile.

Cás 2

Tá achrann ar siúl sa chlub idir bheirt chailíní sa ghrúpa, agus deir na daoine óga eile leat gur thosaigh sé níos luaithe sa lá ar scoil. Tá na cailíní suaite agus ag cur an milleán ar a chéile. Níl siad ag iarraidh páirt a ghlacadh in aon cheann de na gníomhaíochtaí atá beartaithe agus anois tá teannas mór sa ghrúpa dá bharr.

Cás 3

Tá ball nua den chlub ó chúlra mionlaigh eitnigh i ndiaidh ballraíocht a ghlacadh sa chlub. Níl aithne aige ar aon duine sa ghrúpa. Cloiseann tú roinnt ball den chlub ag labhairt faoi agus teanga chiníoch á úsáid acu. Tá imní ort anois ó thaobh a shábháilteachta de.

Cás 4

Le linn cleachtaidh don léiriú drámaíochta, tá tú ann nuair a thosaíonn roinnt buachaillí ag úsáid maslaí homafóbacha faoi bheirt de na buachaillí eile sa ghrúpa.

Treoracha (ar lean)

Iarrann an cóitseálaí ar gach grúpa na ceisteanna seo a leanas a phlé agus na príomhfhreagraí a thaifeadadh.

- Cén chaoi ba cheart don oibrí deonach freagairt ar an gcás?
- Céard ba cheart don oibrí deonach a dhéanamh chun an cás a réiteach?
- Cén chaoi a bhféadfadh na daoine óga atá páirteach sa chás ag mothú?
- Cén tionchar a d'fhéadfadh a bheith ar na daoine óga atá ann sa chás?
- An bhfuil aon rud is féidir a dhéanamh chun an dóchúlacht go dtarlódh cás mar sin arís amach anseo a laghdú?

Éascaíonn an cóitseálaí aiseolas agus plé. Ba cheart go leagann an cóitseálaí béim ar aon bheartas nó nós imeachta ábhartha amhail an Conradh Grúpa, an Beartas Frithbhulaíochta, an Beartas um Ionchuimsiú agus Éagsúlacht. Ba cheart go leagann an cóitseálaí béim ar aon oiliúint, acmhainní agus tacaíocht eagraíochtúil ábhartha sa bhreis chomh maith.

D'fhéadfadh an cóitseálaí leas a bhaint as na bileoga eolais seo a leanas:

- 5.11 Conradh Grúpa a Fhorbairt
- 5.12 Iompraíocht Dhúshlánach a Thuiscint agus Aghaidh a Thabhairt Uirthi
- 5.13 Bulaíocht
- 5.14 Cleachtas Athchóiritheach

CLEACHTADH
5J

Cleachtadh

An Cleachtadh a Chur i nGníomh: Coimhlint idir Cheannairí a Bhainistiú

Aidhm an Chleachtaidh

Cásanna a bhaineann le coimhlint idir cheannairí a phlé agus bealaí chun na saincheisteanna sin a sheachaint/aghaidh a thabhairt orthu a shainaithint.

Treoracha

Cuireann an cóitseálaí na rannpháirtithe i ngrúpaí níos lú agus scaiptear cóipeanna de na cásanna a roghnaíodh agus na ceisteanna a bhaineann leo.

Cás 1

Cloiseann Mary, oibrí deonach, de thaisme oibrí deonach eile, John, sa seomra béal dorais ag tabhairt íde béil dá hiníon ar 12 bhliain d'aois a fhreastalaíonn ar ghrúpa eile, mar bhain sí úsáid as drochtheanga. Éiríonn Mary an-chorraithe agus pléascann sí isteach sa seomra agus tosaíonn sí i gcoinne John, os comhair na ndaoine óga, maidir lena theagmháil lena hiníon.

Cás 2

Iarrann ceannaire deonach, John, ar dhuine óg, Dean, chun cabhrú leis an phraiseach atá déanta ag Dean i seomra na gcluichí a ghlanadh. Tugann an duine óg neamhaird don iarratas agus téann sé amach chun peil a imirt. Téann John ina dhiaidh agus iarrann sé air arís chun cabhrú leis an nglantachán. Tá oibrí deonach eile, Seán, i mbun réiteoireachta ar an gcluiche agus deir sé gur féidir le Dean fanacht ann agus an chuid eile den chluiche a imirt. Insíonn John do Sheán nach mór do Dean foghlaim faoi fhreagracht, deir Seán do John 'tóg go bog é agus lig do Dean sos a ghlacadh'.

Cás 3

Tá deireadh oíche gnóthaí druidte ag an gclub óige agus tá na hoibrithe deonacha go léir tuirseach agus ag iarraidh dul abhaile. Gabhann Siobhán a leithscéal nach féidir léi fanacht don ghlantachán mar tá uirthi dul abhaile chuig a páistí, agus tá sé ag éirí déanach. Deir Peter gur tuismitheoirí iad go léir agus go bhfuil ar gach duine lámh cúnta a thabhairt. Éiríonn Siobhán suaite agus deir sí leis na ceannairí eile nach bhfuil sí ag iarraidh an obair dheonach a dhéanamh a thuilleadh.

Ceisteanna do na Grúpaí

1. Céard é do fhreagra ar an gcás seo?
2. Céard é an tionchar a d'fhéadfadh a bheith ar:
    - Na daoine óga atá páirteach (más ábhartha)
    - Na ceannairí atá páirteach go díreach
    - Aon cheannaire eile atá ann
    - An club/grúpa ar an iomlán
3. Sainaithin an chaoi gur féidir an cás seo a láimhseáil ar bhealach níos fearr?
4. Céard is féidir a chur i bhfeidhm chun cás dá leithéid a sheachaint?

Éascaíonn an cóitseálaí aiseolas agus plé, tugtar na príomhphointí foghlama faoi deara agus tagraítear d'aon threoir eagraíochtúil ina leith.

Ba cheart go leagann an cóitseálaí béim ar an tábhacht a bhaineann leis na cóid iompair do dhaoine óga agus do cheannairí, mar aon le réimse freagraí úsáideacha do na cásanna seo.

D'fhéadfadh an cóitseálaí leas a bhaint as na bileoga eolais seo a leanas:

- 5.11 Conradh grúpa a fhorbairt
- 5.12 Iompraíocht dhúshlánach a thuiscint agus aghaidh a thabhairt uirthi
- 5.13 Bulaíocht
- 5.14 Cleachtas athchóiritheach